

Ю. Ю. Новіков, студент групи КІУКІ-20-5 (*ХНУРЕ, Харків*)
А. В. Сергієва, ст. викл. (*ХНУРЕ, Харків*) – науковий керівник

ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПЕРІОД

Після розвалу Радянського Союзу Україна та українці були рішучими у своєму виборі покінчити з минулим. Однак не були готові до тих викликів та проблем, що постали перед ними. Молоду українську державу чекали складні завдання: державне будівництво та формування нового політичного устрою, перехід до ринкової економіки та капіталістичних відносин, пошук свого місця у світі. Тема є актуальною і сьогодні, бо питання державності, незалежності вимагає осмислення та розуміння кожним українцем. Багато істориків, політологів досліджували становлення незалежності в Україні, зокрема пострадянський період викликає й сьогодні цікавість серед науковців.

Мета нашої роботи – виділити основні моменти, які вплинули на становлення незалежності в Україні.

Ухваленням Акта проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року розпочався відлік нового етапу розвитку сучасної демократичної держави. 24 серпня 1991 року фактично відбулося відновлення державної незалежності України, яке увінчало тривалий шлях Українського народу до самостійності. Разом з Актом, були прийняті постанови про «Про проголошення незалежності України» та «Про військові формування на Україні». 8 жовтня прийняли Закон «Про громадянство України». Кожний, хто проживав на території України міг добровільно погодитися або відмовитися від українського громадянства.

Пріоритетним було територіальне питання – визначення державного кордону. 14 листопада було прийнято Закон «Про державний кордон України», в якому Україна проголосила своєю територією кордони УРСР, з АР Крим у своєму складі. Другим за важливістю було питання державних символів. Навколо нього велися гострі баталії. У січні-лютому синьо-жовтий прапор, – тризуб, а державним гімном стала музика М. Вербицького «Ще не вмерла України...», слова П. Чубинського. Наступним кроком молоді країни було формування власних збройних сил. Збройні сили формувалися на основі радянських частин, що дислокувалися в Україні. Їм було надано вибір: присягнути на вірність Україні й залишитися на службі, або вийти на пенсію чи виїхати. 6 грудня 1991 року перша група військових присягнула на вірність українській державі. Цей день вважають днем заснування Збройних сил України.

У перші роки незалежності Україна переживала падіння економіки та соціальне розшарування. У власності країни перебувала величезна кількість

підприємств, які потребували все більше коштів державного бюджету. Брак грошей вирішувався включанням друкарського станка. Це спричинило інфляцію та падіння доходів населення. Хто винен у падінні економіки, і хто повинен розгрібати все це. Потрібні були реформи. Розпочався гострий конфлікт між парламентом та президентом, що закінчився достроковими виборами президента у 1994 році. Президентом було обрано Леоніда Кучму. Після довгої боротьби з парламентом, він зумів проштовхнути власний проект Конституції. Основний Закон прийняли 28 червня 1996 року. За новою Конституцією, Україна ставала президентсько-парламентською республікою. Президент фактично отримав контроль над урядом і можливість втілювати власну програму.

Леонід Кучма розпочав рішучі економічні реформи. У 1996 році було введено національну валюту – гривню. Він розпочав більш рішучу, ніж у перші роки незалежності, приватизацію не тільки державних підприємств, але й землі. У листопаді 1994 року президент видав указ, за яким більше мільйони осіб отримали земельні паї. На виборах президента 1999 року Леонід Кучма зумів представити себе як єдину альтернативу комуністам та соціалістам та з легкістю переміг на виборах. У часи другого президенства Леоніда Кучми економіка навіть почала рости. Кучма намагався укріпити владу президента і взяти під контроль парламент. Але у 2000 році його популярність стрибнула вниз. Цьому сприяли «касетний скандал», пов'язаний з публікацією записів з кабінету президента та причетність його до вбивства журналіста Георгія Гонгадзе.

На президентських виборах 2004 року головна боротьба розгорнулася між лідером опозиції Віктором Ющенком та кандидатом від влади, прем'єр-міністром з 2002 року Віктором Януковичем. Ющенко позиціонували як прозахідного кандидата та реформатора. Януковича представляли як проросійського. Вибори 2004 року стали найзапеклішими за всю історію незалежної України. У першому турі Віктор Ющенко та Віктор Янукович отримали кожен трохи більше 39% голосів, розрив становив піввідсотка. Голоси розділилися регіонально: захід і центр проголосували переважно за Ющенко, а південь і схід – за Януковича. Результати другого туру виборів було скасовано, оголосили третій тур. Перемогу у третьому турі очікувано здобув Віктор Ющенко. Президентство Ющенко було суперечливим. З одного боку, країна отримувала іноземні інвестиції і показувала хороші показники економічного зростання. З іншого боку – політична криза та «економічні війни» з Росією. Помаранчева команда розвалилася майже одразу після приходу до влади.

У 2007 році Ющенко розпустив парламент і призначив дострокові вибори. За їхніми результатами, перемагає очолювана Віктором Януковичем Партія регіонів. На президентських виборах 2010 року Віктор Янукович

перемагає свого головного конкурента Юлію Тимошенко у другому турі виборів. Президент Янукович різко змінює усталений в Україні підхід до політики. Він розпочинає формування авторитарного режиму: зосереджує все більше влади у своїх руках, та свого найближчого оточення. У 2010 році було скасовано конституційну реформу 2004 року і повернуто в дію Конституцію 1996 року. Янукович бере під контроль суди та силові структури. У 2011 році до в'язниці потрапляє головна конкурентка президента – Юлія Тимошенко. Її звинувачують у підписанні невігідних газових угод. Переслідування зазнають й інші опозиціонери. Україна падає в рейтингах демократії та свободи слова.

На зовнішній арені Янукович у квітні 2010 року укладає так звані «Харківські угоди». В обмін на знижку ціни на газ, Україна погоджувалася продовжити термін дислокації Чорноморського флоту Росії у Севастополі до 2042 року. Янукович проголосив повернення багатовекторної політики часів президента Кучми. Частина українців, що покладала сподівання на збереження європейського зовнішньополітичного вектора, розпочинає акцію протесту на Майдані Незалежності ввечері 21 листопада. 30 листопада вночі правоохоронці жорстоко розігнали демонстрантів, більшість з яких була студентами. Невеликий студентський Євромайдан переріс у масові протести, відомі як Революція Гідності.

Протести тривали протягом грудня-січня і перекинулися на інші міста країни. Апогеєм протистояння стають події 18–20 лютого 2014 року, коли правоохоронці відкривають по протестувальниках вогонь на ураження. 20 лютого Верховна Рада засуджує насильство зі сторони влади. Президент Янукович, після того як парламент виступив проти нього, уночі 21 лютого тікає з країни. Виконуючим обов'язки президента став спікер Верховної Ради Олександр Турчинов. Революція Гідності перемогла, але ціною більше сотні загиблих – **«Небесної сотні»**.

Навесні 2014 року, Росія розпочинає дестабілізацію та стимулює розвиток сепаратистських рухів, від'єднання Донеччини, Луганщини. У травні було проголошено створення «Донецької» та «Луганської народних республік». У відповідь, Україна розпочинає антитерористичну операцію. У червні 2014 року на президентських виборах у першому турі здобуває перемогу Петро Порошенко. Весь час президентства Петра Порошенка пройшов на фоні війни на Донбасі. На початку 2015 року відбулось нове загострення й відступ українських військ з міста Дебальцеве й підписання так званих «других Мінських угод». Після тривалих багаторічних перемовин і виконання Україною низки вимог Європейського союзу, 11 червня 2017 року запрацював безвізовий режим для громадян України. 15 грудня 2018 року під наглядом представників Вселенського патріарха в Україні відбувся об'єднавчий собор, на якому створили Православну церкву України та обрали

митрополитом Київським Епіфанія. 6 січня він отримав Томос про автокефалію.

Проте на президентських виборах 2019 року перемогу здобув Володимир Зеленський. Діяльність якого спостерігаємо останні роки.

Починаючи з Київської Русі, Україна боролася за свою незалежність, проте справжню незалежність вона отримала лише в останні 30 років. Будемо сподіватися що попре всі перешкоди Україна не зверне з обраного шляху. Загалом, результати дослідження дозволяють зробити три важливі висновки.

По-перше, суспільно-політичні орієнтації українців пов'язані з процесами формування їх ідентичності, яка на цей час має виразний громадянський характер. Абсолютна більшість визначають свою ідентичність як громадянську: «я – громадянин України».

По-друге, українці, за всієї суперечливості їх політичного менталітету, віддають перевагу демократичному суспільно-політичному устрою і забезпеченню громадянських прав і свобод.

По-третє, українська молодь демонструє прихильність дещо іншим цінностям, ніж старші (та особливо найстарше) покоління. Для молодих людей значущими є цінності, які можна віднести до цінностей самовираження: цікава робота, активне діяльне життя, розвиток, любов, самостійність, досягнення, стимуляція. Більшою мірою, ніж їх батьки, вони вважають важливим виховання у дітей рішучості, незалежності, самовираження.

Можна зробити висновок, що повна відмова від стереотипів минулого, які заважають руху України до об'єднаної Європи, відбудеться насамперед через зміну поколінь. Однак, це в жодному разі не усуває з порядку денного необхідності формування і впровадження державної гуманітарної політики, виваженої і спрямованої на підтримку руху українського суспільства – всіх вікових, регіональних, етнічних і мовних груп – до громадянської єдності і громадянської (політичної) нації, зміцнення тенденцій, які саме суспільство сформувало і виявило як у революційних виступах проти утисків громадянських прав і свобод, так – і особливо – у протистоянні російській агресії.

Література

1. Кульчицький С., Міщенко М. Україна на порозі об'єднаної Європи. Київ, Центр Разумкова, 2018, 286 с.
2. Коломойський: Янукович мені особисто пропонував увійти в список Партії Регіонів. // Підприємець, 23 грудня 2010. URL: <http://predprinimatel.co.ua/ua/business/interview/kolomoyskiy-yanukovich> (Дата звернення 15.10.2020 р.)
3. Головка В. Українські фінансово-промислові групи в модернізаційних процесах 1991–2009. К., 2012, 277 с.